

LEEMANS, Victor L. (Stekene 21 juli 1901 – Leuven 3 maart 1971).

Was tot 1933 onderwijzer. Leemans verwierf later het diploma van doctor in de sociologie aan de Parijse Ecole des Hautes Etudes Sociales. Hij verbleef veelvuldig in Duitsland en ontpopte zich als een commentator en vulgarisator van Duitse, vooral rechtse denkers, onder meer Hans Freyer en Carl Schmitt, exponenten van de conservatieve revolutie. Leemans ambieerde een academische carrière, maar slaagde daar eigenlijk nooit in. Hij miste in de vroege jaren 1930 een benoeming aan de Antwerpse Rijkshandelshogeschool. Na de Tweede Wereldoorlog raakte hij evenmin benoemd aan de Leuvense universiteit en aan de Antwerpse Katholieke Vlaamse Hogeschool voor Vrouwen. In februari 1944 werd hij kortstondig aangesteld als buitengewoon docent aan de Gentse universiteit.

Leemans' engagement in de V.B. heeft verschillende vormen aangenomen en kwam tot uiting in verschillende organisaties, maar zijn bijdrage was in de eerste plaats van ideologische aard. Leemans zette zijn eerste stappen in de katholieke zuil. Hij leidde in Stekene de Katholieke Vlaamsche Jonge Wacht en kon door bemiddeling van Floris Prims publiceren in de *Gids op Maatschappelijk Gebied*. In 1927 stichtte Leemans mee *Jong Dietschland*, waarvan hij tot 1930 hoofdredacteur was. Hij bleef actief als publicist en verspreidde zijn ideeën via brochures en via de door hem geleide **Politieke Academie**. Zijn geschriften waren niet bijster origineel. Hij presenteerde ideeën van anderen en was eclectisch: behalve door rechtse Duitse denkers was hij ook door J.M. Keynes beïnvloed. Aanvankelijk hield hij zich afzijdig van het **Vlaamsch Nationaal Verbond** (VNV). Hij werd pas in 1936 bij de organisatie betrokken via **Arbeidsorde**, een vakorganisatie die werd opgericht in het kielzog van het samenwerkingsverband tussen het VNV en Rex-Vlaanderen. Leemans werd de leider van de nieuwe organisatie, die nooit reële impact heeft gehad en eerder een papieren studieorganisatie was om Leemans bij het VNV te betrekken. Ondanks zijn keuze voor het VNV blies Leemans niet alle bruggen op met de ka-

Victor Leemans werd in 1936 leider van Arbeidsorde en tijdens de bezetting werd hij benoemd tot secretaris-generaal van economische zaken. In 1949 werd hij CVP-senator en in 1965 voorzitter van het Europees Parlement. (AMVS)

tholieke zuil. Hij steunde in 1936 de politiek van de **Vlaamsche Concentratie** die uitmondde in het **Beginselakkoord** KVV-VNV, en bleef ook na het einde van het akkoord de concentratie-idee verdedigen. Ook via het syndicale kanaal ijverde Leemans voor samenwerking met de katholieken. Hij steunde **Antoon Wolfs**, secretaris van de Christelijke Centrale der Openbare Diensten, om het **Algemeen Christelijk Vakverbond** (ACV) en Arbeidsorde te laten samensmelten, een poging die op niets uitdraaide.

Het syndicale kanaal zou Leemans' machtsbasis vormen bij het begin van de bezetting. Hij onderhandelde voor Arbeidsorde over een syndicale reorganisatie en werd door de andere vakbonden beschouwd als een van de centrale actoren in de hertekening van de syndicale verhoudingen. Leemans bleef niet lang syndicaal actief, maar bouwde pijlsnel een ambtelijke carrière uit. Hij werd achtereenvolgens directeur op het ministerie van volksgezondheid en ravitaillering, adjunct-commissaris-generaal voor wederopbouw en uiteindelijk secretaris-generaal van het ministerie van economische zaken. **Hendrik Borginon** bemiddelde voor zijn aanstelling als adjunct-commissaris-generaal. De benoeming tot secretaris-generaal voor economische zaken gebeurde onder druk van de bezetter. Leemans was vertrouwd met Duitsland en het nazisme, en hij leek een loyaal uitvoerder te kunnen worden van de politiek van de Militärverwaltung om de Belgische economie in corporatieve zin aan te passen met het oog op de inpassing ervan in een door Duitsland gecontroleerd economisch stelsel. In zijn intentieverklaringen bij zijn ambtsaanvaarding liet Leemans uitschijnen heel wat verder te willen gaan dan de 'politiek van het minste kwaad', en mee te willen werken aan de inschakeling van België in een door nazi-Duitsland gedomineerde Nieuwe Orde. Tot het voorjaar van 1941 hadden de leiders van de Belgische patronale organisaties weinig toegang tot Leemans, die hun niet veel inspraak wilde geven in de door de Duitsers gewenste corporatieve reorganisatie van de Belgische economie (**corporatisme**). In de praktijk kwam het echter tot een *modus vivendi* met de Belgische zakenwereld. Leemans respecteerte grotendeels de bestaande machtsverhoudingen en zorgde ermee voor dat de Belgische economische elite de touwtjes in handen kon houden. Wel benoemde hij in de corporatieve organen uit de textielsector (warencentrales en hoofdgroep) VNV'ers. Naarmate de oorlog vorderde, zat Leemans meer en meer op één lijn met de Belgische economische elite. De industriëlen uit de traditionele sectoren, onder meer de steenkoolmijnen, vonden in hem een bondgenoot om de financiële schade van de door hen gevoerde economische politiek op de staat af te wettelen. Men kan zich overigens afvragen of Leemans zijn departement wel echt 'leidde': hij had weinig

praktische economische kennis en het waren de directeurs-generaal en de directeurs die het beleid bepaalden.

Na de oorlog werd Leemans een tijdlang geïnterneerd en zat hij in voorhechtenis. Het auditoraat-generaal opende tegen hem een onderzoek op basis van economische en politieke **collaboratie**. In mei 1948 werd het dossier zonder gevolg geklasseerd. Intussen kwam Leemans aan de kost als publicist en werd hij opgevangen door de Vlaamse katholieke patroonsorganisatie, het Landelijk Algemeen Christelijk Verbond van Werkgevers (LACVW), waarvoor hij studiewerk deed. In 1949 begon hij aan een politieke carrière, die de langste en meest succesvolle uit zijn leven werd en hem definitief in de katholieke zuil bracht. In het kader van de 'verruimingsoperatie', waarvan **Paul-Willem Segers** de bezieler was, stapte Leemans over naar de **Christelijke Volkspartij (CVP)**, ondanks het feit dat hij tegelijk betrokken was bij de besprekingen die zouden leiden tot de oprichting van de **Vlaamse Concentratie**. Leemans werd CVP-senator in 1949 en voorzitter van de CVP-senaatsfractie in 1964. In 1958 zetelde Leemans in het Europees Parlement, waarvan hij in 1965 voorzitter werd.

WERKEN: *De Vlaamsche Arbeidsorde in de branding*, 1937.

LITERATUUR: A. de Jonghe, 'De personeelspolitiek van de Militärverwaltung te Brussel gedurende het eerste halfjaar van de bezetting (juni-december 1940). Bijdrage tot de studie van de Duitse Flamenpolitik in Wereldoorlog II', in *BTFG*, jg. 3, nr. 1-2 (1972), p. 1-49; – P. Tommissen, 'Leemans, Victor Louis', in *NBW*, XII, 1987; – B. de Wever, *Greep naar de macht. Vlaams-nationalisme en Nieuwe Orde. Het VNV 1933-1945*, 1994; – D. Luyten, *Ideologie en praktijk van het corporatisme tijdens de Tweede Wereldoorlog in België*, 1997.

ILLUSTRATIE(S), zie: Duitsland-Vlaanderen, Jong Dietschland (1927-1933; derde links), Vlaams Nationaal Zangfeest.

DIRK LUYTEN